

Ääneen kirjoittaminen

Minulle radiolle kirjoittaminen – äänillä kirjoittaminen – on paradoksaalista, sillä kirjoittaminen on äänen alaviite. Alkutaipaleella oli pyrkimyksenäni päästä eroon kaikkietävän kertojan kirjoittamisesta eli pyrin ilmaisemaan ohjelmassa kaikki originaalisilla äänitteillä – ”kirjoittamaan” äänillä. Orwell-projektin aikana keskityttiin kuitenkin radiolle kirjoitetun journalismin tutkimiseen ja kehittämiseen. Sen jälkeistä aikaa voisi lyhyesti kuvata: annetaan kaikkien kukkien kukkia. Pyrkimykseni on aina ollut päästä eroon tarinoista, tekstin lineaarisuudesta ja juonellisista kausaaliketjuista ja kronologioista.

Ateljee-ohjelmien tekemisen yksi kiintoisista puolista on, että tekijällä on mahdollisuus itse käyttää ja hallita ilmaisuvälineen tekniikkaa. Äänitys, editointi ja miksaus ovat teknisiä prosesseja, joiden hallinta tekijän kannalta on ensiarvoisen tärkeää, koska näiden prosessien kautta tekijä oikeasti kirjoittaa teoksensa. Tarkkailijan työ editoinnissa ja miksausessa on välttämätöntä, mutta myös tekijän on hallittava nämä prosessit, ainakin tiedettävä miten. Luonnollisesti tekniikka on muuttunut vuosien aikana, mutta perusajatukset eri työvaiheista ovat samat. Uusi tekniikka on luonut enemmän mahdollisuuksia toteuttaa pyrkimyksiä, mutta luovan työn perusteita se ei ole korvannut. Jokainen ohjelma, teos, on tehtävä käsityönä. Siksi äänisuunnittelijan rooli omana ammattityönä on keskeinen monimutkaisten ohjelmien tekemisessä. Tekijä keskittyy teoksen kokonaisuuden luontiin, äänisuunnittelija sen mikrotason tekniseen toteuttamiseen. Yhteinen dialogi työssä on tärkeää. Ilman tätä teos pitää tehdä kahteen kertaan eli ns. yksinkäyttö digitekniikan myötä ei tekemisessä tuota säästöä millään tasolla, ainoastaan laadun heikkenemistä.

Radioateljeen saundi on löytynyt hiomalla kaikkia tekniikan osa-alueita, mutta ennen kaikkea keskityin vuosien varrella hakemaan omaa ilmaisua äänimaisemien luonnissa. Tärkeintä on aiheen muuntaminen akustiseksi, korvin kuultavaksi. Mikrofonit toimii kynänä. Akustiset perspektiivit määrittävät miten aihetta ja sen elementtejä äänitetään, äänityksillä luodaan äänimaiseman tai ohjelman perusta. Editointivaiheessa luodaan äänimaiseman rytmit, tempot ja kestot. Editoinnissa syntyy myös äänimaiseman rakenne ja tekstuuri. Editointi luo ajan toisenlaisen selailemisen, mahdollistaa kestojen erilaisen järjestämisen. Miksausvaiheessa luodaan äänimaiseman varsinainen saundi, äänien värit, sille tarkoitetut mielenmaisemat. Tässä työssä keskitytään äänten sijoitteluun, panorointiin, erotteluun, syvyyteen, akustisiin tiloihin, äänien soivuuteen suhteessa toisiinsa. Nykyinen tekniikka on kasvattanut miksausvaiheen monimutkaisuutta moninkertaiseksi verrattuna muutaman kymmenen vuoden takaiseen.

Äänimaisema temporaalisena objektina ilmenee paradoksina. Se on perfektin muodossa: on – ollut. Molemmat, nykyisyys ja mennyt ovat yhtä aikaa voimassa, simultaanisesti. Äänitetty on jo menneisyyttä, mutta kuullaan aina preesensissä. Radioateljeen äänimaisemissa tätä ominaisuutta on yritetty työstää myös dramaturgisesti tuottamalla niihin metaforisuutta, imaginaarisia illuusioita, joita ihmiskorva ei ole evoluutiossa aikaisemmin kuullut.

Äänitystekniikka alusta lähtien luo illusion, joka ei vastaa todellisuutta. Ei kopioi sitä. Korvat kuulevat todellisuutta eri tavoin kuin mikrofonit. Mikrofonit – hienoinakin sellainen – tasa-arvoistaa

kaikki äänet eli vääristää todellisuuden. Se on oikeastaan makrofoni. Hyttynen saattaa olla paljon suurempi kuin norsu mikrofoniin kautta. Koska äänimaiseman todellisuus mikrofoniin kautta on epätodellinen, reaalin on jo valmiiksi surreaalinen, miksi tätä äänimaisemaa pitäisi ehdottaa kuulijalle dokumenttina? Miksi tästä äänimaisemasta ei etsittäisi sen akustisia, äänellisesti soivia, musiikillisia ominaisuuksia – sen saundeja? Äänimaisema ei ole dokumentaarinen, vaan musiikillinen. Äänimaiseman elementit ovat tekijälle yhdenlaisia instrumentteja, joiden avulla luodaan akustisesti soiva teos. Koko tekemisen ajattelutapa on lähempänä säveltämistä tai strukturoitua improvisointia kuin perinteistä kirjoittamista.